

දුක නිසා උපත ලද ගීතමය නර්තනය ජලමෙන්කෝ

ජලමෙන්කෝ (FLAMENCO) කලාව යනු දකුණු ස්පාඤ්ඤයේ අන්දලුසියානුවන් හා ආදිවාසීන් එකමුතුව බිහිකරන ලද ගායන වාදන හා රංගන විලාසිතාවයි. ස්පාඤ්ඤයේ විශිෂ්ටතම ජන කලාව ලෙස සැලකෙන ජලමෙන්කෝ මේ වන විට යුනෙස්කෝ(UNESCO) ජාත්‍යන්තර සම්මානයට පවා පාත්‍ර වී තිබේ.

කලින් කල බිහිවූ සාහිත්‍යාධරයන් විසින් ආරක්ෂා කරගන්නා ලදුව ටන්ගෝ, ඔපෙරා, රුම්බා (TANGO, OPERA, RUMBA) ආදී වශයෙන් මේ කලාව දියුණුවට පත්වී තිබේ. වර්තමානයේ යොවුන් පරපුර විසින් තවදුරටත් නවීකරණය කළ ජැස්, සල්සා, බොස්සා, නොවා (JAZZ, SALSA, BOOSA NOVA) ආදී වශයෙන් ජලමෙන්කෝ අද මුළු ලොව පුරාම ජනප්‍රියත්වයට පත්වී තිබේ.

ජලමෙන්කෝ (FLAMENCO) යන වචනයට අර්ථකථන කීපයක් වෙයි. ජලමින්ගෝ(FLAMENGO) පක්ෂි විශේෂය ශරීරය උපාරුවට වලනය කරන ආකාරයෙන් නැටවෙන බැවින් එනමින් හැඳින්වෙන බව එක් මතයකි. (මෙහි FLAMENCO, FLAMINGO) යන්න ස්පාඤ්ඤ භාෂාවේ එක ම අර්ථය ගෙන දෙයි.) ස්පාඤ්ඤයට සංක්‍රමණය අභිගුණ්ඨික වර්ගයා ජලමෙන්කෝස් (FLAMENCOS) නම් වූ බැවින් ඔවුන් ගේ කලාව එනමින් හැඳින්වූ බවට තවත් මතයකි.

දුරාතීතයේ විවිධ අරමුණු අරබයා ‘ජලමෙන්කෝ’ උත්සව පවත්වා තිබේ.

දෙවියන් කෙරෙහි කෘතඥතාවය පිණිස පවත්වන ලද ජලමෙන්කෝ විලාසය (ලා සඑතා /La Saeta) සඳහා ගීටාර වාදන සහභාගිකර නො ගත් අතර ‘අසන් දෙවියනේ’, ‘බලන් දෙවියනේ’ ආදී කන්නලව් ගීතය පුරාම ගයනු ඇසේ. විවා මංගල්‍යය පූජනීයත්වයෙන් සලකා පැවැත්වූ ජලමෙන්කෝ උත්සවය (ලා අර්බොරොයා - La Arborea) ඉතා වර්ණවත් විය. අතීතයේ කම්කරුවන් රැකියා කළ ස්ථානවලදී ගායනා සිරිත (තොක්කෝ/Tona) ඉදිරිපත් වූයේ ලෝභ කැබැල්ලකට මිටියකින් තලමින් නිදහස ඉල්ලා කැගැසීමෙනි. වසන්ත කාලයේ සංගීත කණ්ඩායම් විසින් කෝපි හල් තැබූරුම් හා කෙත්වතු වලදී පවත්වන ලද ජලමෙන්කෝ විලාසය (පන්ඩන්ගෝ/Fandango) එකල ජනයා අතර වඩාත් ජනප්‍රිය වී තිබුණි.

මේ අනුව සත්‍ය ජලමෙන්කෝ යනු අන්දලුසියා පළාතේ ජන කලාව කියනවාට වඩා ‘ජීවන රටාව’ කිවහොත් එය නිවැරදිය.

දුරාතීතයේ අභිගුණ්ඨිකයෝ තමා දන්නා ඉරහඳ, පොළොව, තාරකා ආදී වස්තු තේමා කොට ගීත ගැයූහ. ඉන්පසු ක්‍රමයෙන් තේමා පුළුල් කොට කුසගින්න, චෝදනා, සාපය, දඬුවම, අසාධාරණය, විලාපය ආදිය ගැන ද ඊටත් පසුව සිරිත් විරිත්, ජනශ්‍රැතී, ආදරය, මරණය, ජීවිතය, ඉරණම ආදිය ද තේමාකොට අර්ථාන්විත ගීත නිර්මාණය කළෝය.

ජලමෙන්කෝ කලාවේ වඩාත් ජනප්‍රිය නැටුම් ඉදිරිපත් වූයේ කෝපි හල්වලදී ය. නර්තනයේදී පිරිමි පක්ෂය වැඩිපුරම පාද වලනය කළ අතර ගැහැනුන් ඉහ හා මැණික් කටු ප්‍රදේශය සොලවමින් අලංකාර නැටුම් ඉදිරිපත් කළහ. ජලමෙන්කෝ දියුණුවීමත් සමඟම නම්බුනාම වැඩියෙන් හිමි වූයේ ගීටාර වාදකයින්ටය. මුල් වරට ගීටාරයට ජලමෙන්කෝ සංගීතය කවන ලද්දේ ජුලියන් අර්කස් [JULIAN ARCAS] නමැත්තා විසිනි. ජලමෙන්කෝ ගීටාරය මුල් අවධියේ බරින් අඩුව කුඩාවට සාදා ඇත්තේ තියුණු හඬක් ලබාගැනීම සඳහා බව කියැවේ.

අතීතයේ ජලමෙන්කෝ පරිපූර්ණත්වයට පත්වූයේ ගීතය නර්තනය හා ස්පාඤ්ඤ ගීටාර වාදනය මිශ්‍ර සංගීතයෙනි. එහෙත් වර්තමානයේ ගීටාරයට අමතරව බටනලාව, බොක්ස් ගීටාරය ආදී සංගීත භාණ්ඩවල මාධුර්යය ද සහායට ගනිති. ජලමෙන්කෝ රංගන සඳහාම විශේෂ වූ පාවහන් පැළඳ දෙපා පොළොවේ ගැටෙන හඬ තවත් මාධුර්යයකි.

ගාමිනීර ප්‍රකාශනවල විශේෂ වූ හඬ ඇත. හඬ වඩාත් මූවහන් වී උච්ච වී භාවෝද්දීපන ගායනාවක් නිර්මාණය වේ. විටෙක ශක්ති සම්පන්න, ප්‍රබල කලහකාරී පුරුෂ හඬකි. විටෙක කටහඬ මිහිරි ය. තවත් විටෙක ස්වභාවික සිහින් හඬකි. විටෙක කෘතීම බලහත්කාර හඬක් ගනියි. තවත් විටෙක සතුටුබර හඬකි. ඇතැම් ජලමෙන්කෝ ගීතවල රිදවන්නා සේ චෝදනා කරන්නා සේ විපත්ති හඟවමින් ආයි (Ay) කියමින් උගුරෙන් නිපදවන ගායනා ඉතා හැඟුම්බරය. ‘කන්තෙ හොන්ඩෝ’ [CANTE JONDO] නමින් හඳුන්වන මෙම ගායනා අතිශයින් ජනප්‍රියත්වයට පත් වී තිබේ.

සහභාගි වන කලා ශිල්පීන් උනන්දු කරවීම පිණිස ඔලෙ ඔලේ! [OLE OLE!] යන සජීවී හඬ ප්‍රේක්ෂක දිශාවෙන් ඇසේ. (මෙහි OLE යන්න සුවඳ බලන්න! නොහොත් රස විඳින්න යන අදහස ගෙන දේ.) අත්පොඩි එක හෝ දෙක බැගින් ගැසීමෙන් ද අසුරු ගැසීමෙන් ද මේසයට තට්ටු කිරීමෙන් ද ශිල්පීන් කාර්යක්ෂම කරනු ලැබේ. (මේ ප්‍රීති සෝෂා නැඟීම ‘ජලෙයෝ’(JALEO) නමින් හැඳින්වේ.)

අවිවාදයෙන් ම ජලමෙන්කෝ විලාසිතාවේ වඩාත් වැදගත් අංගය වන්නේ ගීතය යි. මෙම ගායනා විවිධ ආභාසයන් ලැබූ ඒවා ය. අන්දලසියානු - අභිගුණ්ඨික ආරම්භක ජන ගායනා ප්‍රධාන වශයෙන්, සිගිරියා(SIGUIRIA), සොලෙයා (SOLEA), මැට්‍රිසෙ (MATRICE) නමින් ආකාර තුනකට බෙදා දැක්වෙයි. පසුව ඇති වූ සෑම ගීත විලාසයක් ම මේ ආකාර තුනින් විකාශනය වූ ඒවාය.

සිගිරියා (Siguiria) යනු ‘කන්නේ හොන්ඩෝ’ නොහොත් හැඟුම්බර ගීත ය. මෙය ජලමෙන්කෝ ඉතිහාසයේ වඩාත් විපුල ගායනා ක්‍රමයයි. සමුගැනීමක්, හුදෙකලා බවක්, පැතුම් සුන් වීමක් වූ අවස්ථාවල මේ ආකාරයේ ගීත ගැයේ.

මේ සඳහා හොඳම උදාහරණයක් ලෙස මහා කවි පෙඩ්රිකෝ ගර්සියා ලොර්කාගේ නිර්මාණයක් වන ‘ගී කෝකිලාවිය’ නම් කවි පෙළ සලකා බැලිය හැක.

ඉගිළ යන කළු සමනලුන් මැද
ඉගිල යයි කවි කෝකිලාවිය
සුදු සේල දැනින් දරා ඇය
පාව යයි මිදුමේ ඇතට
එළිය සිඹිනා පොළෝ තලයයි
පොළොව සිඹිනා ගුවන් තලයයි

කවමදාවත් සවන් නොවැකුණු
රාව සුළගේ වැදී වෙවිලයි
රිදීමය හදවතක් ඇති ඇගෙ
කුසේ රන් අසිපතක් ලෙළ දෙයි

ගීතරාවිය කොහේ යන්නෙද
හිසක් නැති රිදීමයක් අරගෙන
බුරා නැහ එන සෝ සුසුම් වැල්
පුරා හද අහුලයි හිතාල ද

වයමින් ගයන ළදක් ගැන කියවෙන මෙම කවි පෙළෙහි සඳහන් ‘හදවත’ සහ ‘කුසේ අසිපත’ යනු ගිටාරය යි. ලොර්කා ‘රිදී’ යන්නෙන් සංකේතවත් කළේ ‘මරණයක් වෙනුවෙන් වැලපීම’ ටයි.

‘සොලෙයා’ (SOLEA) ආකාරයේ පැරණි ගායනා ගැහැනිය තේමාකොට නිමැ වූ ඒවා ය. පැරණි ජලමෙන්කෝ (සොලෙයා) ගායනාවක් රස විඳිමු.

පියමං කරන විට ඔහු හා වෙළීලා
කිම හැංගුවේ දෙනෙත තොපියෙන් වසාලා
ගං දියේ රැළි පේළි එකින් එක ඉවසලා
එතෙර යන තොටියකුගෙ දැන වාගේ ය මා

විස් සුවදක් දැනේ කලුපාට ළඳුන් ළඟ
ඔලිවි සුවදක් දැනේ රතු ළමිස්සියෝ ළඟ
මහළු ඔබ ළඟ දැනේ ඉඳුණු අත්තයි සුවද
අභිගුණ්ඨික යුවතියේ සුන්දරයි අහෝ නුඹ

නොදේවිද ඉඩක් මට ඔය හදට රිංගන්ට
එසේ නම් ඉතින් ආදරේ නැහැ මා නුඹට
මැහැලියේ එපා මට ඔය ලෙසින් ඔරවන්ට
ඒත් මා හෙටත් එම් මෙතැනටම තිර ලෙසට

ජලමෙන්කෝ කලාවේ විශිෂ්ට ගායනාවක් ලෙස සැලකෙන ‘මැට්‍රිසේ’ ගීතවල සංගීත මූලයට පැරණි අරාබි සංගීතය මුසු වී ඇති බව පැවැසේ.

මෙම ගීතවල විශේෂත්වය වන්නේ විලාප වැනි ශෝකාත්මක ගීත බණ්ඩ ප්‍රකාශයට පත්වීමයි. එවැනි ගීතයක් රස විඳිමු.

එලෙ එලෙ එලෙයියා

ආයි ආයි ආයි

ආසාවෙන් සිත ඉතිරි යාවි

ඉන්නව නම් මා ළඟ අම්මේ

එකම යෙහෙළිය ඔබයි මගෙ අම්මේ

ඒත් අහෝ! ඔබ මියැදුණා මියැදුණා!

පාන්දර එළිවෙනා යාමේ

උක්පුරුක් කපන්නට අප ගියා

අර ඇත ජේන උස් කන්දේ

උක්පුරුක් මල් කපා

සරසන්නම් ඔබෙ සොහොන අම්මේ

ඒත් අහෝ! ඔබ මියැදුණා මියැදුණා

ආ..යි ආ..යි ආ..යි

ජලමෙන්කෝ ගීත විලාස ඇත්තේ මෙපමණක් ම නොවේ. හාසා, උපහාසාත්මක ආදී වශයෙන් වූ ගීත ආකාර පනහකටත් වඩා තිබේ. එය තරමක් සංකීර්ණ වූ ද ගැඹුරු ලෙස අධ්‍යයනය කළ යුතු වූද පුළුල් විෂයයකි.